

Göylərə imzasını atan ixtiraçı

Səlcuq Bayraqdar

Zekiye Çoban

Gəncliyə Yardım
Fondu

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Bu kitab, Türkiye Cumhuriyyəti Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Türkiyənin Xaricdə Yaşayan Türkler və Əqraba İcmalar İdarəsi (YTİ) və Gəncliyə Yardım Fondu (GYF) iş birliyi ilə həyata keçirilən "Hər Uşaq Bir Çinardır" layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır.

Kitabın Orjinal Adı:
Göklere İmza Atanlar
SELÇUK BAYRAKTAR

Müəllif:
Zekiye Çoban

Nəşrə Hazırlayanlar:
Dr. Abbas Qurbanov
Ayşegül Sözen Dağ

Anadolu Türkçəsindən Azərbaycan Türkçəsinə uyğunlaşdırın:
Mehriban Əbdürəhimova

Redaktor:
Əziz Sultan

Rəssam:
Manal Reda Hamed

Dizayner:
A. Hamdi Kapkiner
Azər İbrahimov

**Bu kitabın ilk nəşri Kaşif Çocuk Yayıncılığı
tərəfindən həyata keçirilmişdir.**

**Kitabın səslili versiyasını www.usaqkitabi.az
saytından dinləyə bilərsiniz.**

Bakı-2022; İpəkyolu Nəşriyyatı: 324-082
ISBN: 978-625-7003-44-5

Bakı Şəhəri Səbail Rayonu
Cəfərov Qardaşları, 16
Mobil: (+994 50) 302 90 08
Web sayt: www.ipekyolunesriyyati.az
Elektron poçt: ipekyolunesriyyati@gmail.com

HÖRMƏTLİ OXUCU,

Göylərə imzasını atan ixtiraçı Səlcuq Bayraqdar adlı kitabımız uşaq ədəbiyyatı sadəliyi ilə siza, yerli və milli pilotsuz uçuş aparatlarının inkişafına rəhbərlik edən Səlcuq Bayraqdarın elmi fəaliyyətlərindən və təşəbbüs-kar tədqiqatlarından bəhs edir.

Kitabımızda 2000-ci illərin əvvəllərindən dizayn və inkişaf etdiirdikləri pilotsuz uçuş aparatları ilə Türkiye aviasiya tarixində parlaq qapılar açan Səlcuq Bayraqdar və ailəsinin həyat hekayəsindən hissələrlə tanış olacaqsınız. Vətənpərvərliyi, zəhməti, fədakarlığı və qətiyyəti ilə həyatını ölkəsi üçün texnologiyanın inkişafına həsr edən Bayraqdar ailəsinin hekayəsi oxularımızın dünyasında geniş üfüqlər açacaq.

Uşaqlıq və gənclik dövründə olan oxuların müasir texniki tərəqqinin təsiri ilə yerli texnologiyamızdan xəbərdar olaraq ixtiralara həvəs göstərməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Səlcuq Bayraqdar mühəndislik sahəsindəki fəaliyyətləri və əldə etdiyi texnoloji nəaliyyətlərlə dövrümüzün uşaqları və gəncləri üçün gözəl nümunədir.

Səlcuq Bayraqdarın SPUA, HPUA, Cəzəri və Bayraktar KIZILELMA adlı pilotsuz uçuş aparatları üzərindəki inkişaf fəaliyyətini milli bir texnologiya hərəkəti və xarici əsiliqliqdan qurtulmaq üçün böyük addımlar kimi xarakterizə edə bilərik.

Məqsədimiz; elm aləmində böyük zəhmət sərf edən, mavi səmaları Türkiyənin ay-ulduzlu bayrağı ilə bəzəyən

Səlcuq Bayraqdarın əzmini, fədakarlığını, zəhmətini və nailiyyətlərini izah etmək; milli texnoloji tədqiqatlarının unikal və vacib olduğunu vurğulamaqdır.

Kiçik yaşlarından aviasiya həvəsi ilə böyüküyən və ailəsi ilə birlikdə səmaya imza atan Səlcuq Bayraqdar; xoşbəxtdir ki, valideynlərindən aldığı ilhamla milyonlarla gənci elm və texnologiya ilə bir araya gətirərək güclü Türkiyənin parlaq gələcəyi üçün əzmlə fəaliyyətlərini davam etdirir.

- Nə edirsən, oğlum? – deyə anam soruşardı.
- Göt üzünə imza atıram ana, deyirdim həyəcanla. Bax görürsən, oradadır! Elə bil görmüş, görünürmüş kimi şəhadət barmağımla göt üzünə çəkdiyim böyük imzamı göstərərdim.

Sevincdən anamın gözləri parıldayardı. İstəyirsin sən də gəl, deyərdim. Anam xətrimə dəyməyərək yanımı gələrdi. Mənim imzamın yanına o da imza atardı. Onun imzası sanki bütün səmanı əhatə edirdi. İmkan olduqca atam və qardaşım Haluq da bizim yanımıza gələrdi. Bələ vaxtlarda hiss etdiyim sevincin həddi-hüdudu olmazdı.

Göy üzü mənim uşaqlıq dostum olub. Qanad çalaraq səmada uçuşan quşlara və xəyallarımı uçuran təyyarələrə baxmaq məni həmişə çox həyacanlandırırdı. Ucsuz-bucaqsız göylərdə uçan quşlarla təyyarələri izləmək ən böyük əyləncəm idi. Təqib etdiyim təyyarələr elə bil xəyallarımızı uçururdu: anamın, atamın, qardaşlarımın, mənim... Qollarımı iki yana açıb var gücümə qəçəraq çatmağə çalışdığını təyyarələr...

O təyyarələr mənim oyunum, oyuncalarım və bütün həyatım idi.

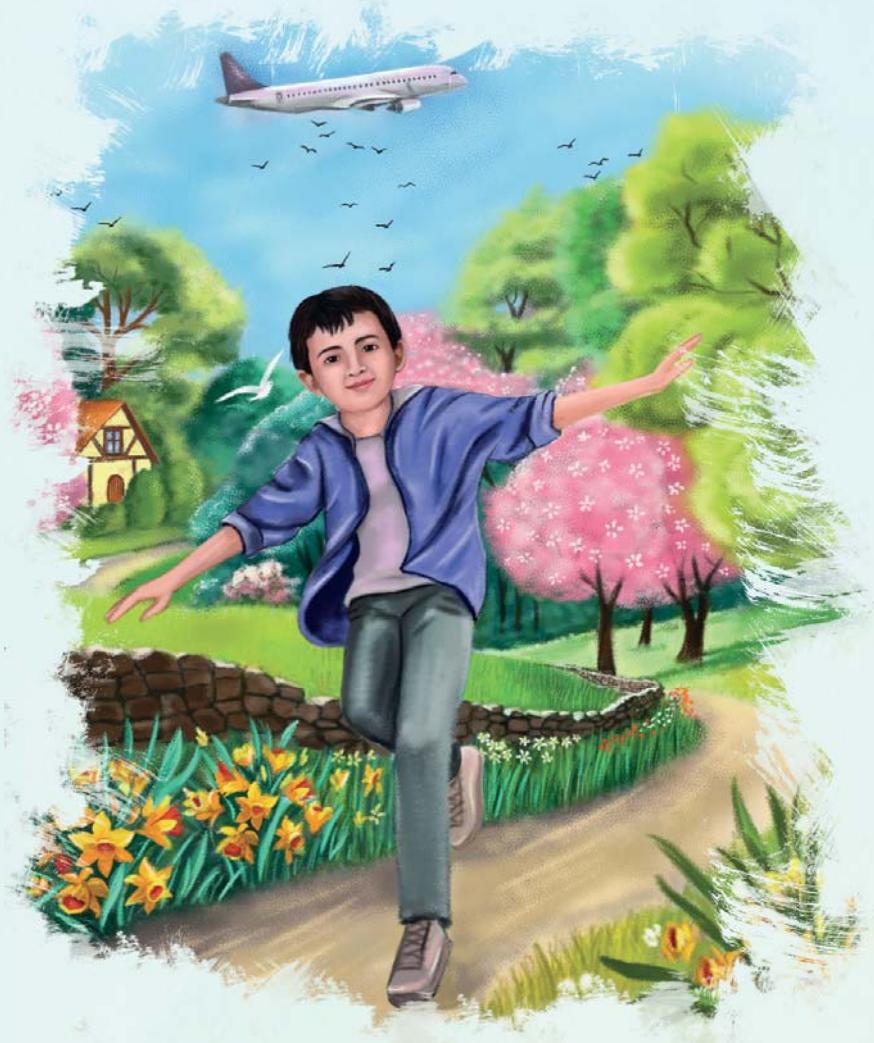
Hekayəm 1979-cu il oktyabrın 7-də İstanbulun Sarıyer rayonunda başladı. Atam Trabzon, anam isə Kastamonu şəhərindəndir.

Ana və atamın 3 oğlan övladının ikincisi olaraq dünyaya gəlmişəm. Biz; Haluq, Səlcuq və Əhməd qardaşları... Özünü dövlətinə və millətinə həsr edən ata-anamızın ölkəmizi sevən üç övladı.

Uşaqlığımız göylər dolusu xəyallarımızı böyüdərək keçdi. "Pambıq şəkəri" kimi şirin ağ buludlar ən yaxın oyun yoldaşlarımız idı. Xəyallarımızda o buludlarla cürbəcür fiqurlar düzəldirdik. Kiçik barmaqlarımla böyük təyyarələr çəkirdim. Göt üzünə diqqətlə baxır, oradan imzamı əskik

etmirdim. Mənim bu halım bəlkə də məni görən quşlara qəribə gəldi. Heç nə olmaz, mən sevərək işimə davam edirdim.

Dünyanın kim bilir hansı bucağına xəyallarımı
toxum kimi səpdilər, dostum quşlar...

Sarıyer ibtidai məktəbini bitirdikdən sonra
1997-ci ildə "Robert" kollecindən məzun oldum.
Sonra İstanbul Texniki Universitetində Elektronika

və Rabitə Mühəndisliyi üzrə oxudum. Amerikada Pensilvaniya Universitetində pilotsuz uçan aparatlar üzrə magistr təhsili aldım. Bununla kifayətlənmədim. Aldığım təklifi dəyərləndirərək Masaçusets Texnologiya İnstitutunda “Dronların aqressiv manevr nəzarəti” sahəsində ikinci magistr təhsili aldım.

Bizə kiçik yaşlarımızdan aviasiya həvəsi aşılıyan atam, xaricdə aldığım təhsili bitirdikdən sonra 2007-ci ildə vətənə qayıtmagıma çox sevindi. Niyə sevinməsin ki? Hazırlamağa başladığımız, xəyalını qurduğumuz pilotsuz uçan aparatları tezliklə Türkiyəmizə qazandırmalıydıq. İçimizə sığmayan böyük bir həyəcanla layihələrimiz üzərində işləyirdik.

Bəs qısaca PUA dediyimiz pilotsuz uçan aparatlar niyə bu qədər əhəmiyyətli idi? Bu uçan vəsitalardən müşahidə, kəşfiyyat, məhv etmək kimi hərbi məqsədlər; habelə kənd təsərrüfatı, video çəkilişi, yanğın söndürmək kimi məqsədlərlə istifadə edilir.

Xüsusilə də, vətənin müdafiəsində əsgərlərimizin, təhlükəsizlik qüvvələrimizin tək bir dırnağına da zərər dəyməsini istəmirik. Bu aparatları xarici ölkələrdən almaq həm çox bahalı olurdu, həm də nəzarət edə bilmək üçün program təminatı hökmən bizi aid olmalıdır. Ona görə də program təminatı da daxil olmaqla yerli və milli pilotsuz uçan aparatları biz istehsal etməliydik.

Təbii ki, düzəldə bilməzsiniz, uçura bilməzsiniz, istehsal edə bilməzsiniz deyənlər də çox oldu. Amma biz ailə olaraq və komanda olaraq bu kimi sözlərə qarşı qulaqlarımızı tixamış, bacara biləcəyimizə inanmışdıq. Ona görə də rahatlığı tərk edərək, gecəmizi gündüzümüzə qataraq dayanmadan əzmkarlıqla, sevgiyələ, həvəslə fəaliyyətlərimizə davam etdik.

Hər dəfə göy üzünə baxanda günü-gündən böyüyən xəyallarımızın həyata keçdiyini gördük. Bir də ən yuxarıllarda heybatlı dalğalanan ay-ulduzlu qırımızı bayraqımızı... Onun məhəbbəti damarlarımızda dəlicəsinə axdı, bütün varlığımızı bürüdü. Göylərə ən layiq olan o idi. Qəlbimiz onunla dolub-daşdı. Sevgisi ilə ümidi doğru irəliləyir, yorulmurduq. **Əslində, bütün səylərimiz ay-ulduzlu bayraqımızın səmalarda əbədi dalğalanması** üçün idi. Tam müstəqil, böyük **Türkiyə** üçün.

2000-ci illərdə Amerikada təhsil aldığım müdəttdə ilk dəfə pilotsuz təyyarələrlə sınaq uçuşumu həyata keçirəndə sevincimin həddi-hüdudu yox idi.

İlk dəfə helikopterlə aqressiv manevr etmək kimi qabiliyyətləri yerinə yetirmək məni, ailəmi və komandamı daha da həvəsləndirmişdi. Mən ölkəm üçün böyük ümidişlərin qapısını açmışdım.

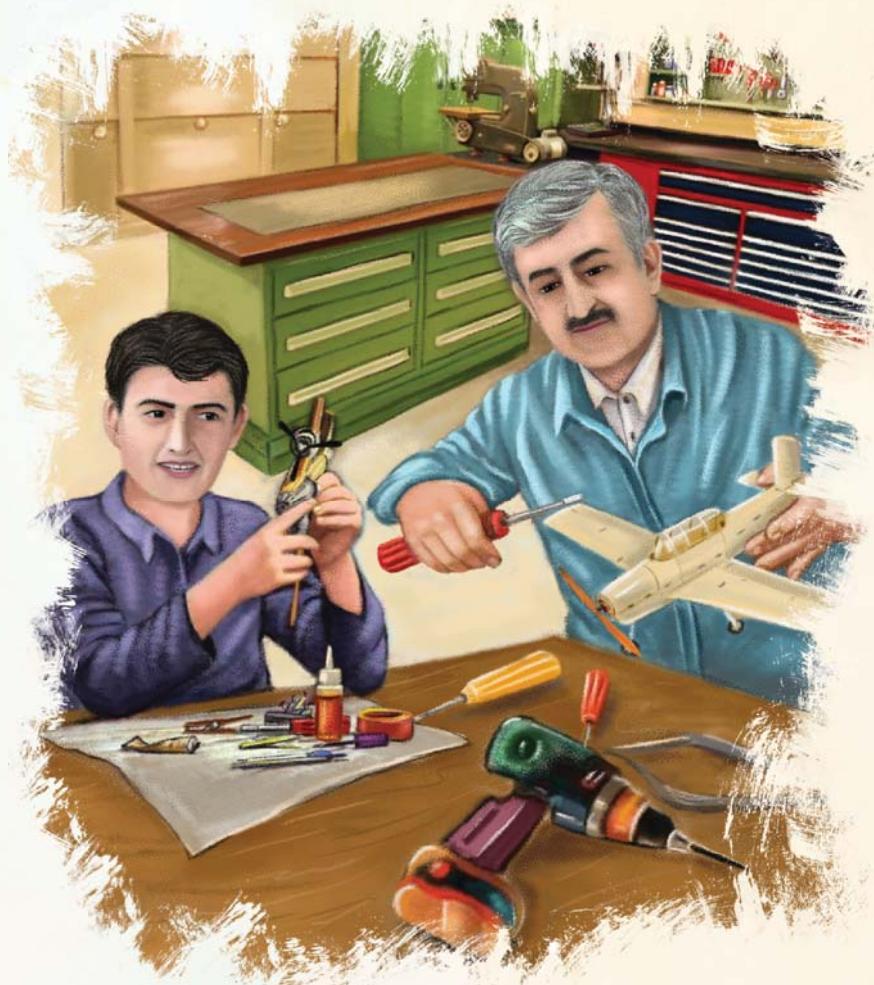
Artıq, bir vaxtlar kağızdan və taxtadan düzəldərək xəyalımızda uçurduğumuz təyyarələr yox idi. Onun əvəzinə rəhbərlik etdiyimiz türk mühəndislərin hazırladıqları yüksək təchizatlı, yerli və milli pilotsuz uçuş aparatlarımız görünməyə başlamışdı.

Amerikada doktoranturamı bitirmədən bir az əvvəl vətənə qayıdanda atamın təşkilatçılığı ilə Türkiyə Hərbi Hava Qüvvələri ilə intensiv danışışlarımız oldu. Pilotsuz uçuş aparatlarını ölkəmizə qazandırmaq üçün gecə-gündüz işləyirdik. Bizi Şırnak rayonuna dəvət edən şəhid polkovnik-leytenant Melih Gülovanı necə unutmaq olar? Biz layihələrimizdən söhbət açanda sevincindən gözləri dolmuşdu.

Atamın rəhbərlik etdiyi bu böyük layihədə ayılarla Türkiyənin ilk fırlanan qanadlı, pilotsuz helikopterini uçurmaq üçün gecə-gündüz çalışdıq.

Dağlarda əsgərlərimizlə ciyin-ciyinə verərək bu böyük xəyalımızı həyata keçirmək arzusuyla qarda, qışda, hər cür çətin şəraitdə böyük inam və qətiyyətlə aylarla işlədik. İşlədik, elə hey işlədik, dəyanmadan işlədik. Yorulub əldən düşüb arxası üstə yerə uzananda gözümüz yenə də ucsuz-bucaqsız səmada olurdu. Uğurla uçuracağımız pilotsuz uçan aparatlar sanki səmanı görünməz edirdi. Bu xəyalımız bizi heç vaxt tərk etmədi. Müstəqil, qüdrətli Türkiyənin ay-ulduzlu al bayrağı göylərə yüksələrək ən yuxarıda dalğalanırdı. Göylərə ən çox o yaraşırdı.

Atam həmişə bizim liderimiz, rəhbərimiz, bələdçimiz oldu. Bu böyük uğur hekayəsinin həqiqi qəhrəmanı odur. 20 il bundan əvvəl pilotsuz uçan aparatları hazırlamaq üçün işə başlayanda, "Müküm deyil. Biz edə bilmərik. Ancaq əcnəbilər düzəldə bilər" deyənlərin inadına inandığı və həqiqət bildiyi düz yolda dik yeridi. Zərrə qədər dürüstlükdən, namusdan vaz keçmədən böyük arzusunu reallaşdırdı. O, bu ruhu hamımıza aşılıyib.

Onun həyatına toxunan işiq bizim yolumuzu da işıqlandıracaq qədər böyük idi. Atam qüvvətli inamı, qətiyyatlı və həssas işləri ilə həməşə qarşımızdakı, yolmuzdakı ən böyük nümunəmiz olub. Hər şey bir tərəfə, bizim canımızdan da dəyərləi atamızdır o. Bir tərəfdən də

qardaşımız, dostumuz, yoldaşımız idı. İlham mənbəyimiz, bələdçimiz, ən yaxın mübarizə və yol yoldaşımız idı.

Aviasiyaya böyük marağlı olan atam mühəndis-mexanik idi. BİZ hələ uşaq ikən, 1984-cü ildə avtomobil sənayesi üçün yerliləşdirmə təşəbbüsünə töhfə vermək üçün “[Baykar Makina](#)” fabrikinin təsisində iştrək edib. Atam həmin günlərdən bəhs edəndə bir dərəla işə başladığını deyirdi. Sadəcə bir dərə! Daha sonra Baykarda bir çox orijinal cihaz dizaynı və istehsalı, hissə emal aparatlarının layihələndirilməsi proseslərini idarə etdi. Sonralar investisiya və fəaliyyətlərimiz aviasiya texnologiyası sahəsinə istiqamətləndi. BİZ hələ dünyaya gəlməmişdən əvvəl anamın da Sənaye İnkişaf Bankında kompüterdə programlar hazırlanmış olması bizi daha da gücləndirdi.

Bütün ailə işləyirdik. Anam, atam (yaşlı olmasına baxmayaraq) bütün ailə fabrikdə yatıb dururduq. Ailə qurana qədər mənim evim yox idi. İllərim dağlarda, konteynerlərdə, anqarlarda, dar otaqlarda keçdi.

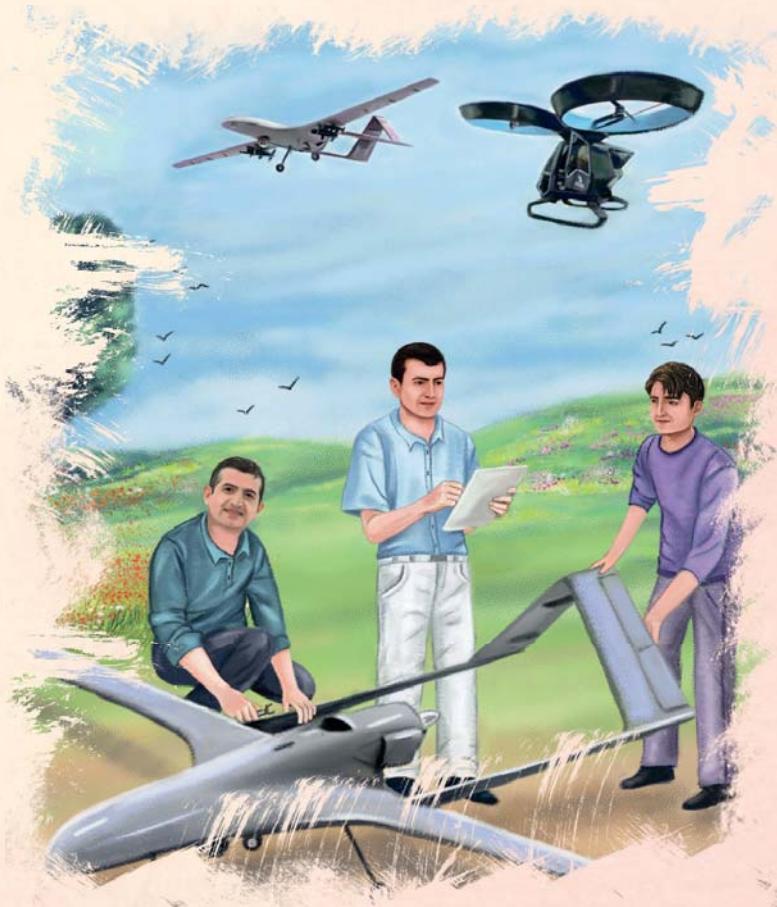
Dizayn etdiyimiz təyyarələrdən yüz metr belə uzaqda qalmaq istəmirdim. Gözüm həmişə onların üzərində idi. Onlar mənim xəyalları, arzularım, işıqlı gələcəyim idi. Onların uğurla uçmasını görməyin sevinci və qüruru xalq olaraq hamımıza məxsus idi.

2016-cı ildə Sümeyya Ərdoğan xanımla ailə həyatı qurdum. Evləndikdən sonra da fəaliyyətlərimi böyük səylə davam etdirdim. Allah bizə "Aybiqə Canan" adını qoyduğumuz bir qız övlad bəxş etdi. Həyatımız onunla daha da gözəlləşdi. Kiçik haliylə böyük xoşbəxtliyimə ortaq oldu.

Dizayn etdiyim ilk "Taktiki PUA" kodunu TC-ERB qoyaraq, ömrünü Türkiyənin inkişafına həsr etmiş Nəcməddin Erbakana ithaf etdim. Bu ixtiram 2014-cü ildə ilk uçuşunu həyata keçirəndə komanda və millət olaraq böyük qürur hissi keçirmişdik.

Böyük qardaşım Haluq Bayraqdar da aviasiya texnologiyası sahəsində bizimlə fədakarlıqla işləyirdi.

Aviasiya texnologiyası istiqamətində canla-başla çalışan biz üç qardaşın qulağında daim anamızın səsi vardi:

“Oğullarım, hər cür maneələrə və təzyiq siyasətlərinə baxmayaraq inkişaf etdirdiyimiz bu texnologiyani türk ordusunun şərəfli övladlarının xidmətinə verməsəniz, sizi uğursuz hesab edəcəyimi, bunu süd haqqı kimi bilməyinizi istəyirəm”.

Anamın bu nəsihati heç vaxt yadımızdan çıxmadi. Bu nəsihat həmişə qırılma nöqtəsinə gəldiyimiz çətin anlarda bizim dözümüzü artırdı. Anamın dəstəyi və duaları yolumuza işiq salan mayak kimiidir. Gördüyüümüz işlərdən yaxşı nəticələr əldə etmək üçün həmişə bizi həvəsləndirdi.

Ailəm və komandamızla həyatımızı həsr etdiyimiz böyük xəyalımız reallaşmış və milli aviasiya sənayesini beynəlxalq səviyyəyə çatdırmağa nail olmuşduq.

Uşaqlıqdan qalan pilotluq xəyalım da hədər olmadı. 2017-ci ildə başladığım pilotluq məktəbinin uğurla başa vurdum. Artıq mən də atam kimi xüsusi pilotluq lisenziyası almışdım.

Pilotsuz uçan aparatları inkişaf etdirmək səylərimiz davam edərkən növbə üçün avtomobil ixtira etməyə də gəldi. Hər halda “Cəzəri” desəm, yadınıza düşəcək.

Bəs Cəzərinin kim olduğunu bilirsiniz? XII əsrda yaşamış, bir çox ixtiraları olan böyük alimdir. Fi-

zikaçı və mühəndis olub. Həmçinin tarixdə ilk robotun ixtiraçısı olmuş Cəzərinin adını, əsrlər sonra böyük ixtiramıza da qoyduq. Bu çox yaxşı oldu.

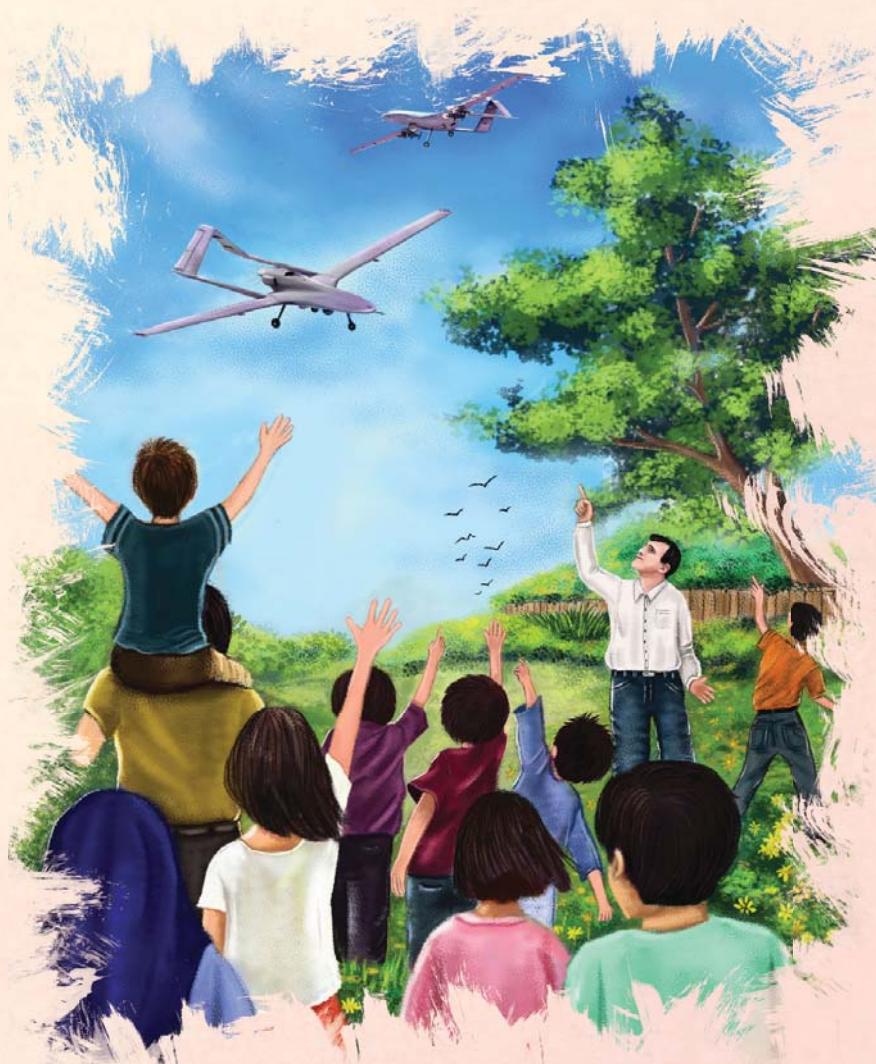
Türkiyənin ilk uçan avtomobili "Cəzəri"nin ilk görüntüləri paylaşıldığı vaxt misilsiz bir həyacan hiss etdi. Onun təqdimatını keçirdiyimiz zaman özümüzü göylərdə hiss edirdik. Müdafiə sənayesinin xaricində milli və orijinal texnologiya istehsal etmək fəaliyyətlərimizi davam etdirərək Türkiyənin ilk uçan avtomobili CƏZƏRİ-ni inkişaf etdirmək arzusundayıq.

Robot texnologiyasının müstəqil inkişafı ilə əslində bizim bütün sayımız, gələcəkdə inqilab edəcək uçan avtomobil texnologiyasını istehsal etməkdir. İndilik Cəzərinin prototipi (ilk nümunəsi) var. Bu, böyüdülmüş bir drondur. Onun uçan avtomobil olması üçün istifadə etdiyimiz sistemləri bəlkə də 15 il daha inkişaf etdirmək lazımdır. Gələcəkdəki uçan avtomobillər üçün bu gün də fəaliyyətlərimiz sürətlə davam edir.

Gələcəkdə uçan maşınlarla səyahət edəcəyimiz günlərdə hiss edəcəyimiz xoşbəxtliyi və qüruru bugünkü fədakar əməyimizlə əldə edəcəyik.

“Kiminsə xaricdən asılı olmaq məcburiyyəti bizim millətimiz qarşısındaki məsuliyyətimizdən üstün ola bilməz”, – deyirdi atam. Elə də oldu. Türkiyə indi tamamilə milli və yerli istehsalçıları ilə texnologiya sahəsində böyük bir addım atır.

2003-cü ildə Baykar daxilində Mini PUA ilə başlayan səyahətimizdə ilk olaraq ölkəmizin ilk pilotsuz uçuş aparatını hazırladıq. Daha sonra da aviasiya sahəsində inkişaf etmiş ölkələrin də almaq üçün növbəyə dayandığı, türk mühəndislərin orijinal dizaynı olan “Bayraktar TB2” SPUA-sını ölkəmizə qazandırdıq. Bundan sonra da onun inkişaf etmiş hali – Bayraktar TB3 SPUA... Gələcəkdə qısa enmə zolaqlarında eniş və uçuş edə biləcək; 24 saat havada qalma qabiliyyəti və qatlana bilən qanadları ilə çox yüksək hündürlüklərdə fəaliyyət göstərə biləcək. Bu çox həyəcan vericidir, elə deyilmi?

Milli texnologiya ilə güclü və müstəqil müdafiə sənayesi millətlər, dövlətlər üçün olduqca əhəmiyyətlidir.

Bəs “Bayraktar AKINCI”dan xəbəriniz varmı?
Uçan balıq deyim... Bəlkə yadınıza düşər?

Bayraktar AKINCI, hücum edən pilotsuz uçan aparatımız. Özünəməxsus burulmuş qanad quruluşunun quşdan çox uçan baliğə bənzəməsi ilə diqqət cəlb edir. Konseptual dizaynı atam Özdəmir Bayraqdara məxsusdur. PUA liqasında Türkiyəni dünyadakı ilk üç ölkə arasına daxil edən Bayraktar AKINCI, 6 ton uçuş ağırlığına malik böyük bir təyyarədir. Bir ton yarımlı yük daşıma qabiliyyəti, tamamilə bizim mühəndis komandanız tərəfindən hazırlanmış yüzdən çox kompüter və sənvi intellekt programı ilə strateji missiyani yerinə yetirəcəkdir. Onu göy üzündə görmək çox gözəldir!

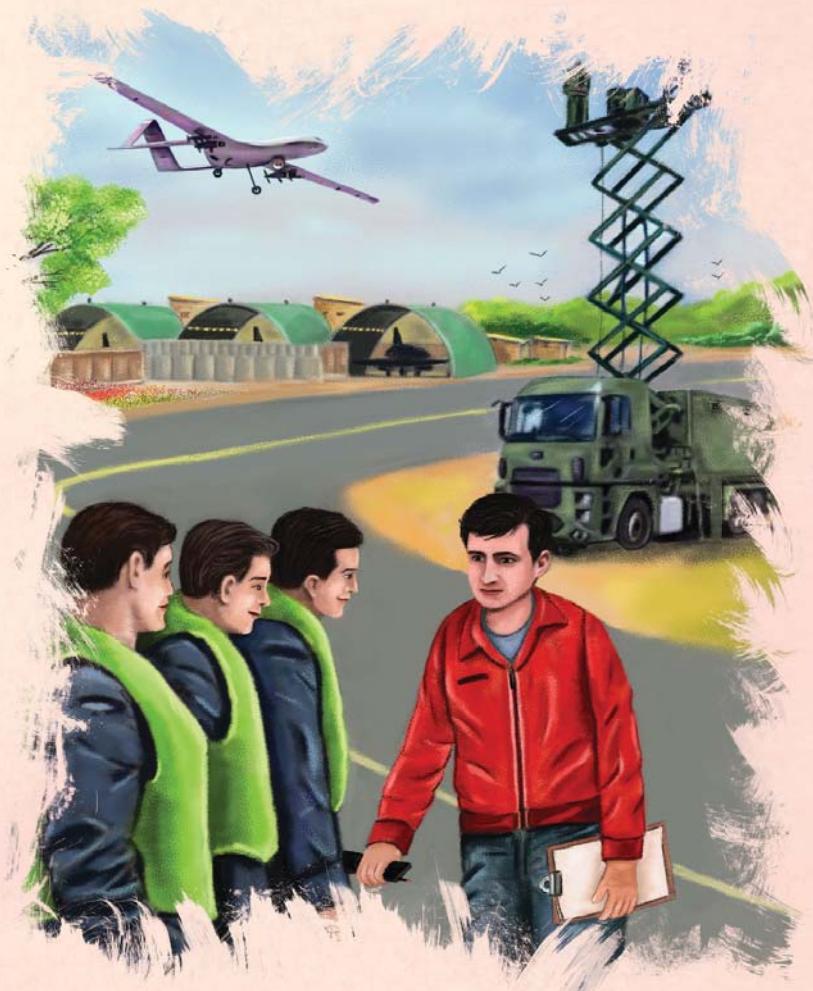
Uçan baliğımız Bayraktar AKINCI-nı inkişaf etdirərək 2021-ci il avqustun 29-u tarixində Türkiyə Silahlı Qüvvələrimizə təhvil verdik.

Həyata keçirdiyimiz işlərin əvvəlində Türkiyənin ilk yerli və milli pilotsuz uçuş aparati olan Bayraktar Mini PUA ilə 2014-cü ildə Türkiyə Silahlı Qüvvələri arsena-lına daxil olan, dünyada 20 ölkəyə ixrac edilən və bu gün minlərlə saat havada qalaraq öz sahəsində dünyanın ən yaxşısı olduğunu sübuta yetirən Bayraktar

T32 S/PUA sistemi olduğunu da bildirmek isteyirəm.

Bəzən gördüyüümüz işləri şeir yazmağa bənzədirəm. Qəlbim ən ülvi hisslərlə dolanda Akıncılar marşını oxuyuram:

“Min atlı, axınlarda uşaqlar kimi şəndik,
Min atlı o gün div kimi bir ordunu yendik!”

Təbii ki, ailəmizin ən gənc və ən iri üzvü Bayraktar KIZILELMA-dan söhbət açmamış keçməyəcəyəm. Bayraktar KIZILELMA, bizim əldə etmək istədiyimiz böyük hədəflərin rəmzi olduğu üçün bu adın ona çox yaraşdığını fikirləşirik.

Bayraktar KIZILELMA, pilotlu təyyarələrlə birgə hərakət edə bilən yüksək qabiliyyətli pilotsuz sistemdən ibarətdir. **Yerli və milli imkanlarla hazırlanan Bayraktar KIZILELMA, 2023-cü ildə ilk uçuş testini həyata keçirəcək.** Bayraktar KIZILELMA, malik ol-

duğú sünii intellekt sistemi ilə türk müdafiə texnologiyalarının çox kritik həddə çatdığını göstərir.

Həmçinin, müdafiə sənayesinin xaricində başqa sahələrdə də ixtiralarımız, istehsallarımız olub.

2019-cu ilin dekabrından etibarən bütün dünyaya yayılan koronavirus pandemiyasına qarşı Türkiyədə başladılan mübarizəyə liderlik etdik. İnkışaf etdirdiyimiz yerli reanimasiya aparatları və respiratorlar Türkiyədən dünyanın bir çox ölkəsinə ya ixrac edilib, ya da hədiyyə edilib.

Türk texnologiyası BIOSYS və Arçeliklə əməkdaşlıq edərək beş illik tətqiqat və araşdırmadan sonra tibbi ventilator cihazını istehsal etdik. Firma ilkin olaraq 5000 yeni tibbi ventilatorların istehsalını hədəfləyir. BIOSYS, Baykar, Aselsan və Arçelik mühəndisləri bu cihazın kütləvi istehsalı üçün birlikdə işləyir. Ventilatorlar bütün ölkə ərazisində Covid-19 xəstələrini müalicə edən xəstəxanalarda istifadə edilməsi məqsədi ilə Türkiyə Səhiyyə Nazirliyinə bağışlandı.

Baykar tərəfindən milli imkanlarla orijinal hazırlanmış Bayraktar TB2 SPUA-ların Qarabağın Ermənistən işğalından azad edilməsinə verdiyi töhfələrə görə Azərbaycan Respublikası tərəfindən "Qarabağ" ordeni ilə təltif edilmişəm.

Ordenim 2021-ci il aprelin 1-də Əkida keçirilən mərasimdə qardaş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən mənə təqdim olunub. Bu ordenlə sərhədləri aşan bir millətin qardaşlığı daha da gücləndi. Qələblərimiz bir daha birləşdi.

Bir az da Teknofest barədə danışmaq istəyirəm. Doğrudan da, aranızda Teknofesti eşitməyən varmı?

Aviasiya və kosmosa olan həvəsi bütün cəmiyyətə yaymaq məqsədi ilə ölkəmizin ilk və yeganə aviasiya və kosmos festivalı olaraq təşkil etdiyimiz TEKNOFEST böyük marağ'a səbab oldu.

Teknofestin birincisi 2018-ci ildə İstanbul Hava Limanında, ikincisi isə 2019-cu ildə Atatürk Hava Limanında keçirilib. 2020-ci ildə Qaziantep-də keçirilib. İnsanı uçuran bu festival 2021-ci ildə İstanbul Atatürk Hava Limanında yenidən texnologiya ulduzlarını bir araya gətirdi. **2022-ci ildə Azərbaycanda da keçirilən Teknofest** əlamətdar hadisə oldu.

Həyatın hər sahəsinə toxunan Teknofest onlarla müsabiqə ilə bu gün gələcəyin texnologiyalarını inkişaf etdirənlərin festivalına çevrilib. Onlarla şəhərdə minlərlə tələbə Eksperimental emalatxanalarla texnologiyani təcrübədən keçirməyə davam edir. Texnologiya ulduzları yetişdirmək, gənclərimizi elmə yönəltmək səylərimiz səngimir.

Məqsədimiz “Milli Texnologiyadan İnkışafi” olduğu üçün “T3” vəqfini qurduq. Vəqfin tərkibində texnologiyaya həvəsi və istedadı olan müəyyən yaş qruplarından insanları araştırma və istehsal sahələrinə təşviq edirik.

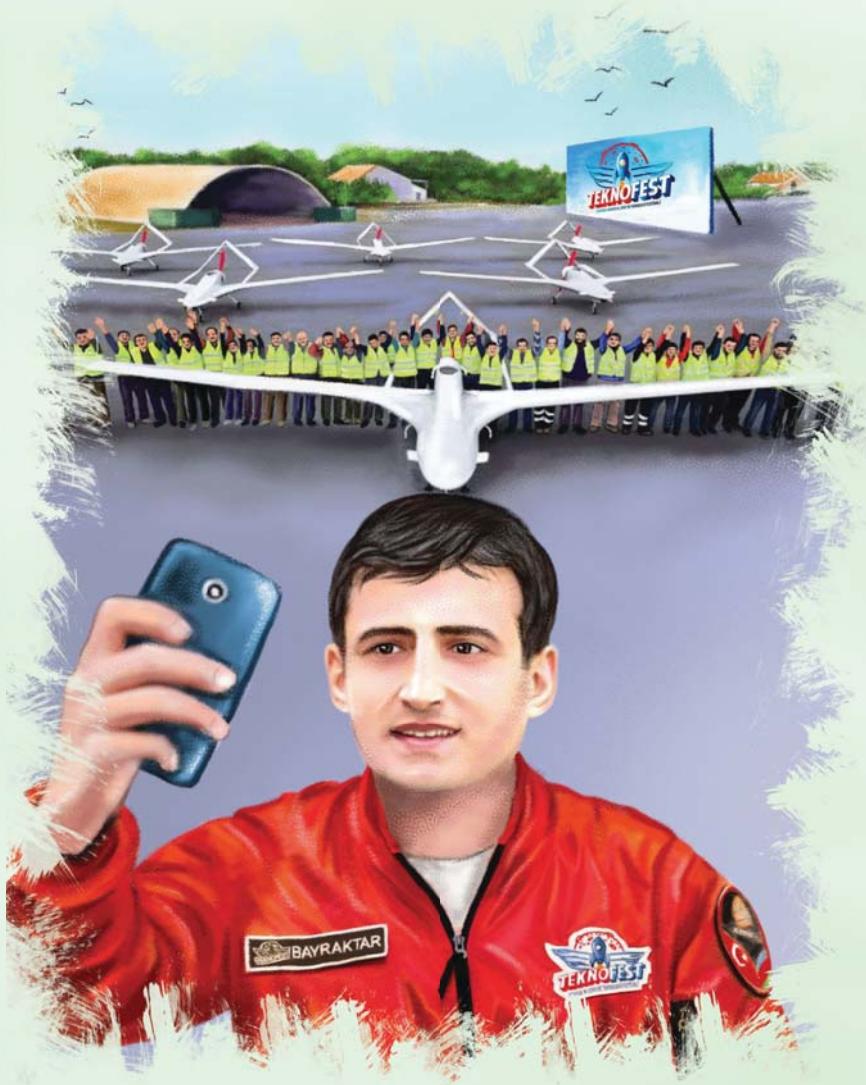

Elm və texnologiya ilə yanaşı, mədəniyyətimizin dəyərləri və gözəl əxlaqı ilə təchiz edilmiş, bəşəriyyətə faydalı gənclər yetişdirmək bizim ən böyük arzumuzdur. Bütün səylərimiz gənclərimizə bu istiqamətdə yol açmaqdır.

Mən gənc qardaşlarımı tövsiyə edirəm ki, tam müstəqil və çiçəklənən ölkə üçün milli və unikal texnologiyalar inkişaf etdirsinlər, etik və əxlaqa riayət edərək bu günüñ deyil, sabahın yarışına hazırlaşsınlar. Bütün bunlara diqqət etsək, dünyada ən yaxşısına nail ola bilərik.

Texnologiya fəaliyyətlərimiz tam süratla davam edərkən, 18 oktyabr 2021-ci ildə ailə və komanda olaraq həyatımızın ən çətin və ağırlı gününü yaşadıq. Rəhbərimiz və bələdçimiz olan çox dəyərli atamız Özdamir Bayraqdar 72 yaşında dünyasını dəyişdi. O, bütün həyatı boyu misilsiz vətənpərvərliyi, möhkəm əqidəsi, zəhmətkeşliyi ilə həmişə bizə örnək oldu. O, həyatı boyu mühəndislik istedadını müasir texnologiyalarla birləşdirərək milli və orijinal dizaynlar yaratdı. Göylərə böyük bir imza atdı. O, ölkəsi üçün yeni bir yol açdı. O, arxada onun yolunu davam etdirəcək, vətən sevgisi, bayraq sevgisi ilə təchiz edilmiş, elmlə silahlanmış yüz minlərlə gənc qoydu.

Uşaqlıqdan bəri xəyalını qurduğumuz, bu gün uğurla uçurduğumuz hava vasitələrinə belə deyirəm:

“Atamızın yadigarı, anamızın duası, şanlı mübarizədə şəhid olan mehmetciklərimizin və yol yoldaşlarımızın əmanətisən. “Səmalarda azad və müstəqil olacağam” deyən millətimizin ifadəsisən”.

Hekayəmiz burada bitmir, davam edir. Anamızın ağ südü bizə halal oldu. Gözlərimiz hələ də göydədir. Uşaq vaxtı balaca əllərimizlə atdığımız imzalar indi səmadan üzümüza gülümsəyir. Ay-ulduzlu qırmızı bayraqımız səmada dalğalanır. Təyyarələrimiz bütün əzəməti ilə səmaları əhatə edib, müstəqil böyük Türkiyənin qüruru ilə uçur.

Atamızın yadigarı...

Anamızın duası...

Şəhidlərimizin əmanəti...

Nə biz boş dayanacağıq, nə də siz sahibsiz qalacaqsınız. Milli-mənəvi dəyərlərlə silahlanmış, elmlə təchiz edilmiş neçə-neçə igid gənclər bu bayrağı əldən-ələ ötürəcək. Ay-ulduzlu qırmızı bayraq həmişə şərəf və şan-şöhrətlə ən ucalarda dalğalanacaqdır.

LÜĞƏT

AKINCILAR: Osmanlı dövlətinin hərbi qüvvələrinin tərkibində olan, sərhədyanı bölgələrdə xidmət aparan, Osmanlı dövləti ilə müharibə etmək istəyən dövlətlərə axınlar, basqınlar tərtib edərək onların döyüş əzmini qırın çox sürətli süvari dəstələr.

Dron: Foto, videoçəkilişlər etmək, müşahidə aparmaq və ya havadan zərbə endirmək üçün istifadə olunan pilotsuz uçuş aparatı.

HİCUMLU (TİHA): Hükümcü pilotsuz uçan aparat.

KIZİLELMA: Türk mifologiyasında Türkler və xüsusən də Oğuz Türkleri üçün onun haqqında düşündürkə uzaqlaşan və uzaqlaşlığı nisbatda də cəzbediciliyi artan ideallar və xəyalları simvolizə edən bir ifadədir.

Prototip: Hər hansı bir fikrin, ideyanın, ya da bir varlığın ilk halıdır.

PUA: Pilotsuz uçan aparat.

SPUA (SİHA): Silahlı pilotsuz uçan aparat.

TC-ERB: Nacməddin Erbakana həsr edilmiş ilk TİHA-nın kodudur.

ÖZÜMÜ DƏYƏRLƏNDİRİRƏM

A. Aşağıda verilən suala müvafiq cavabı verin.

1. Səlcuq Bayraqdar nə vaxt və harada dünyaya gəlib?

- A) 1979 Ankara
- B) 1975 İstanbul
- C) 1980 Trabzon
- D) 1979 İstanbul Sarıyer

2. Aşağıda göstərilənlərdən hansı biri qəhrəmanımızın təhsil aldığı məktəblərdən deyil?

- A) İstanbul Texniki Universiteti Elektronika və Rabitə mühəndisliyi
- B) Robert Kolleci
- C) Marmara Universiteti Elektrik-Elektronika Mühəndisliyi
- D) Pensilvaniya Universiteti

3. Qəhrəmanımız Səlcuq Bayraqdara aviasiya arzusunu kim aşılmışdır?

- A) Qardaşı
- B) Dayısı
- C) Atası
- D) Müəllimi

4. Əsərə görə göylərə an çox nə yarasır?

- A) Təyyarələr
- B) Ay-ulduzlu bayraq
- C) Quşlar
- D) Ulduzlar

5. İsləri çıxılmaz vəziyyətə düşəndə Bayraqdar qardaşlara nə kömək edirdi?

- A) Qohumlarının dəstəyi
- B) Müəllimlərinin yardımı
- C) Analarının nəsihəti
- D) Komanda yoldaşları

B. Aşağıda yazılın cümlelərdən düz olanların əvvəlinə O, yanlış olanların əvvəlinə Y yazın.

- 1. ( )** Səlcuq Bayraqdar dizayn etdiyi ilk “Taktiki PUA” kodunu TC-ƏRB qoyaraq, ömrünü Türkiyənin inkişafı mübarizəsinə həsr etmiş Nəcməddin Ərbakana ithaf etmişdir.
- 2. ( )** Bayraqdar qardaşlar ən çox sahiyyə sahəsində ixtıralar etmişdir.
- 3. ( )** Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən 2021-ci il aprelin 1-də Bakıda keçirilən mərasimdə Səlcuq Bayraqdara “Qarabağ” ordeni təqdim olunub.
- 4. ( )** Cəzəri XII əsrda yaşamış, bir çox ixtıraları olan böyük alimdir.
- 5. ( )** 2021-ci ilin oktyabrında dünyasını dəyişən Özdamir Bayraqdar milli və orijinal dizaynları ilə oğullarına rəhbər və bələdçi olmuş, aviasiya texnologiyası sahəsində yol açmışdır.

C. Aşağıda göstərilən fikirləri müvafiq şəkildə birləşdirin.

1. Uçan balıq KIZILELMA

2. Səlcuq Bayraqdarın Cəzəri
qardaşı

3. Pilotsuz uçan AKINCI
aparatların ən
yenisi və irisi

4. Türkiyənin ilk və tək Teknofest
aviasiya festivalı

5. Türkiyənin ilk Haluq Bayraqdar
uçan automobili

O. Fikirlaşak, yazaq.

1. Səlcuq Bayraqdari yaxından görmək imkanın olsaydı, ona hansı suali verərdin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Səlcuq Bayraqdarın anası barədə oxuyanda hansı hissələri yaşadın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Bayraqdar ailəsi əsasən hansı sahədə ixtiralar etmişdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Özdamir Bayraqdar öz övladlarına və ölkəsinin gənclərinə necə nümunə olmuşdur?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Qardaşların və ailənlə birlikdə ölkənin gələcəyi üçün nə etmək istəyərdin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

QEYD